

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՄՏԱՍՈՒՄՆԵՐ

1960 տարին ոչ ևս է: Հին տարիներու նման ան ալ հինցաւ և թաղուեցաւ ժամանակի անսահման ովկիանին մէջ, ժամանակը դադար չունի, կ'ընթանայ անընդհատ: Տարիներ կանգ չեն առնիր, հինը կը սահի ու կ'աներևութանայ, նորը անմիջապէս կուգայ ու կ'ողջունէ մեզ՝ ամէն առտու նորածագ արեւի նման:

Տարին հին կը կուռչի երբ. անիկա մեզմէ կը բաժնուի: Իրականութեան մէջ սակայն ո՛չ հին կայ և ո՛չ ալ նոր: Այսօրը նոր է երբ զայն անցեալի հետ բաղդատենք, իսկ հին է վաղուան քով: Ուրեմն նորութիւնը բացարձակ չէ, այլ յարաբերական:

Ամէն օր նոր է այն մարդուն համար որ կը նորոգուի շարունակ: Մերուններ կան որոնք մտքով թարմ ու սրտով երիտասարդ են, միւս կողմէն տարիքով երիտասարդներ ալ ունինք՝ որոնք գլխով հինցած և զգացումով լճացած կեանք մը կ'ապրին: Առաջինները տարիքի յառաջացումով աւելի նորոգուած ու երիտասարդացած են, մինչ վերջինները իրենց չափահասութեան տարիքը տակաւին չթեւակոխած՝ արդէն հինցած են ու ծերութեան նշաններ ցոյց կուտան: Ուրիշ խօսքով, մէկը ծեր-երիտասարդ է, իսկ միւսը՝ երիտասարդ-ծեր: Առաջինը այս օրը կ'ապրի, իսկ երկրորդ՝ երէկը: Մէկը ծերութեան մէջ նոր է, իսկ միւսը՝ երիտասարդութեան մէջ հին:

Ընկերութեան մէջ նոյնիսկ չեն պակսիր այսօր անհատներ, որոնք թէ՛ն և այս դարու զաւակ, բայց իրենց զարգացած մտքով, նրաքան զգացումով և ազնուացած վարք ու բարքով գալիք տարիներու աւելի բարձր քաղաքակրթութեան մը չափանիշը կը ներկայացնեն: Նոյնպէս անհատներ ալ կան, թիւով դժբախտաբար խիստ շատ, որոնք իբր թէ քսաներորդ դարու մէջ կ'ապրին, սակայն մտքով Միլին Դարուն կը ծառայեն և իրենց վարք ու բարքով չորս-հինգ հազար տարի առաջ մարդկութեան ապրած

վայրագ կեանքին կենդանի օրինակները կը հանգրստանան:

Տարիներ կուգան ու կ'երթան, ժամանակը կասի չի գիտիր. մեր կամքէն անկախ՝ ունի կը սահի շարունակ: Ան որ վայրկեաններուն իրեն բերած պատահականութիւններէն օգտուելով չի դարգանար, ետ կը մնայ ու կը նահանջէ: Ասիկա բնութեան անյղիչ օրէնքն է:

Որքան մարդիկ արդեօք տարի մը առաջ, 1960ի արշալոյսը ողջունած ատեն, սրտաբուխ բաղձանքներ ու ցեղեցիկ ծրագրեր յղացած էին աւելի բարձր կենցաղի մը հետեւելու համար, բայց դժբախտաբար չլայողեցան և տարին վերջացուցին վարք ու բարքով աւելի տղեղցած և ապակեանած: Լաւ սկսան, բայց յոռի վախճանի յանգեցան. հողիով առաջնորդուեցան, իսկ մարմնով վերջացուցին. գաղափարականով ճամբայ ելան և պարտուած դուրս եկան: Պէտք է ցաւիլ այս պարտութեան համար, սակայն պէտք չէ յուսահատիլ. քանզի յուսահատութիւնը մահ է, իսկ յոյսը՝ կեանք:

Անոնց համար՝ որոնք 1960ի ընթացքին չկրցան աւելի բարձր կենցաղի մը հետեւիլ, անաւատի իրենց առջև 1961ը նորանոր պատահականութիւններ կը ներկայացնէ. կրնան իրենց ծրագրերը կրկին փորձիլ: Նոր տարուան առաջին օրը կեանքի մոտեմ սկսելու օրն է: Օր մը՝ որ սկիզբն է նոր շրջանի մը, որուն իւրաքանչիւր վայրկեանը իր անծանօթ պարունակութեամբ կը սպասէ մեզի որ ապրինք և յարաւանք կեանքի նոր շաւիղներուն մէջ առանց յուսահատելու:

Նախօրէն Պոնափարթ անգամ մը պարտութեան պարագային այսպէս արտայայտուեցաւ. «Թեւումիս քեւ յաղթեց, բայց միւս կողմէն իրեն վրայ յաջորդ անգամ յաղթանկի քանելու կերպը ինձի սուղեկուց»: Մեծամեծ յաղթանակներ հրեմն պարտութեանէ ետքը կուգան: Կեանքի մէջ ձախուրդութիւններ կան, որոնք շատ անգամ յաջողութեան կ'առաջնորդեն: Ուստի պէտք չէ վհատիլ, այլ պէտք է յուսալ միշտ: Ամանորը մեծագոյն պատգամներն են մին մեզի բերած այս նոր յոյսն է:

Ամանորը մեզի կուտայ նոր ներշնչում, նոր իղծեր, նոր հեռանկարներ, նոր երազներ և նոր յոյս: Յոյս մը՝ որ կեանքի յա-

ջողովիան էական պայմաններէն մէկն է ամէն առաքարէզի մէջ և ամէն ձեռնարկի համար:

Շատեր իրենց բարի բաղձանքները իրագործելու մէջ կը ձախողին, որովհետեւ անոնց հետ միասին չեն ունենար ո՛չ միայն այս յոյսը, այլ նաև պէտք եղած կամքի ոյժը, կորոյն ու յարատեւութիան ոգին: Այս տուեալները նոյնիսկ անբաւական են յաջողելու համար կեանքի պայքարին մէջ: Պէտք է ասոնց միանայ նաև աղօթքը: մարդկային հոգիին հպումը առ Աստուած:

Անոնք որոնք չունին իրենց կեանքին մէջ ներշնչումի մասնաւոր վայելանքներ չեն կրնար իրերուն վրայ վերէն նայիլ և հոգեւոր ուժով լեցուիլ: Բարոյական յազութանկներ բարոյական ուժով ձեռք կը բերուին: Այս ուժը մարդկային հոգին կը ստանայ Տիեզերքի Մեծ Հոգիին հետ շաբունակ շփման գաղով:

Որանք կ'առարկեն թէ ժամանակ չունին բարոյական մշակոյթի համար: Ասիկա շատ անհիմն չքանդանք մըն է: Ինչպէս կէտքէ կը մասնանշէ, «Ամեն վարդ բաւականաչափ ժամանակ ունի, եթէ զայն լաւագոյն կերպով գործածել պիտեայ»: Մեր բարոյական կարողութիւնները զարգացնելու եթէ ժամանակ չունինք, ուրիշ ի՞նչ կարեւոր բաներու համար պիտի գործածենք մեր ժամանակը: Կարեւորը մտնալ և անկարեւորին նուիրուիլ՝ յիմարութեանց մեծաքանն է: Փննելուն կ'ըսէ. «Ժամանակը մեզի տուած է յաւիտեանականութեան հոգ օգնելու համար, եւ յաւիտեանականութիւնը ինքնին կարճ պիտի զլլալու մեր ժամանակի կորուստին վրայ, եթէ զայն ի զուր վատնենք»:

Իւրաքանչիւր վայրկեան օր մըն է զայն գործածել գիտցողին համար, և իւրաքանչիւր օր՝ տարի մը, ամբողջ տարի ճանչցողին քով: «Եթէ ժամանակը կտրեմ եւ մեծ աւելի կը կարենցնենք զայն ի զուր վատնելով», կը պատգամէ Վիկտոր Հիւգո: Իսկ շէշլըմի Թէյլըր կ'ըսէ. «Գործածե՛ք ժամանակը եթէ կը գնահատես յաւիտեանականութեան արժէքը: Սեւեկը շեւ կրնար ետ բերել, վաղապէս վրայ չես կրնար վստահիլ, այսօր միայն բուկղ ե, զոր եթէ չ'օգտագործես» կը կոտմցնես, եւ ինչ որ կը կոտուի՝ յաւիտեան կորսուած է: Կորսուած ժամանակը իրաւ է թէ չի

կրնար ետ գտնալ, բայց ներկայ վայրկեանին արժէքը կրնայ կրկնապատկուիլ լաւ կերպով օգտագործուելով: Մարդ մը ուրիշին տալով ժամուան մէջ արտադրածը մէկ ժամուան մէջ արտադրելով, իր ժամանակը տասնապատկած կ'ըլլայ: Այս իսկ պատճառաւ այսօր քաղաքակրթութեան երկրներուն մէկ ժամը աւելի կ'արժէ քան կիսաքաղաքակրթ ժողովուրդներուն լամ մէկ օրը:

Կեանքի արժէքը տարիներու շատութեամբ չէ որ կը չափուի, այլ տնոր ուրիշներու ընծայած օգտակարութեամբ: Ոչ թէ երկար ապրիլու, այլ կարճ կեանքը արգիւնաւորութեամբ երկարելու մէջ կը կայանայ կեանքի մը իսկական արժէքը: Մեծն Աղեքսանդր երկտասարդ տարիքին բաժնւաւեցաւ այս կեանքէն, բայց կարճ ժամանակաշրջանի մէջ իր կատարած արշաւանքներով աշխարհի քաղաքակրթութիւնը յեղաշրջեց, մինչդեռ Մաթուսաղայի ապրած 969 տարիները զուրկ են նշանաւոր դէպքի մը արձանագրութենէն: Յովհաննէս Մկրտիչ և Ստեփանոս Նախավկայ շատ երկար չտպրեցան, բայց իրենց պատգամը տակաւին թարմ է այսօր քրիստոնէայ համայնքներուն համար: Յիւստոս՝ մեր կրօնքին հիմնադիրը, շատ կարճ կեանք ունեցաւ և հրապարակի վրայ հազիւ երեք տարի երեցաւ, սակայն հարիւրաւորներ և հազարաւորներ իրեն սիրոյն համար զոհուած են և կը գոհուին այսօր:

Յաջողութիւնը ոչ թէ երկար՝ այլ արգիւնաւոր կեանք մը ապրելու մէջ է, իսկ արգիւնաւոր կեանք մը բուրբուրու համար ալ հարկ է մեզի տրուած ժամանակի իւրաքանչիւր երկվայրկեանին վրայ գուրգուրալ: Ժամանակը, որպէս թանկագին գանձ, մեր կեանքին դրամագուլուն է: Մեր երջանկութիւնը մեծ մասամբ կը կայանայ ժամանակը լաւ ծրագրելու և զայն ի բարին գործածելու մէջ: Շէշլըսի իր կեանքի վերջաւորութեան բացազանչեց. «Ես ժամանակը վատնեցի, եւ անա՛ ժամանակը զիս կը վատնէ»:

Կեանքի մէջ մասնաւոր պատահելութիւններ ժամանաւոր պարագաներու ներքեւ մեր առջև կը բացուին: Երկարգործը երբ գարնան չցանէ, փախցուցած կ'ըլլայ պատահաւորութիւն: Երկարգործը երբ երկաթը տաք

տաք չծծե՛լ, չի կրնար իր ուզած ձեւը տալ անոր: Նմանապէս երիտասարդութիւնը իր ոսկի պատհանութիւններով մեր կեանքին մէջ մէկ անգամ միայն մեզի կը ժպտի: Զափահասը միւս կողմէն ունի տարբեր պատհանութիւններ՝ որոնցմէ զուրկ է այնուրը՝ իսկ ծերունին իր կարգին ունի ուրիշ առաւելութիւններ, որոնք օրհնութեան մեծ միջոց մը կրնան զառնալ իրեն, երբ ի վիճակի ըլլայ զանոնք գնահատել:

Վերջապէս, ամէն մարդ որ աշխարհ կուգայ, հոս կատարելիք գործեր ունի կեանքի տարբեր շրջաններուն մէջ, չըջանաներ՝ որոնց մէջէն միայն մէկ անգամ պիտի անցնի: Ամէն տարիքի ու հասակի մէջ մեր պարտականութիւնները լիովին կատարելու մէջ կը կայանայ կեանքի վերջնական յաղողութիւնը, ինչպէս նաև մեր երջանկութիւնը:

Վերջացող տարուան հուսկ պատգամն է ուրեմն մեզի՝ զգաստանալ և խրատուիլ անցեալի փորձառութիւններէն, և հին տարիներու մէջ պատահած սխալները այլևս չկրկնել նորին մէջ, ու փոխանակ օրերով այդ հին սխալներուն վրայ ողբալու, անոնց մեզի տուած դասերէն միայն օգտուիլ և զանոնք միանգամ ընդմիշտ դադրեցնել:

Իսկ նոր տարուան աւելի մեծ ու թարմ պատգամն է մեզի՝ տարին լաւ սկսիլ, լաւ շարունակել ու լաւ վերջացնել, տոգորուած նոր յոյսերով, նոր ներշնչումներով, նոր ըմբռնումով ու նոր գազափարականով մը:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Յո՛ւզնո, Գալիլէ:

ԿԼԱՆՈՆԵԳԻՏԿԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԸ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Բ.

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒՆ ՊԱՅՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Սարգիս Շնորհալի այն ատեն կը ձեռնակէ Կարողիկեայց Թուղթեր մեկնելու, երբ կրօնաւորութիւնը դադրած է արդէն յարացոյց (իտէալ) կեանք մը ըլլալէ: Վանականներ մոռցած իրենց բուն կոչումը, տարբեր տարբեր զբաղանք գտեր են արդէն իրենց համար. մէկը վաճառաւորութիւն կը սիրէ, մէկը՝ ալիքործութիւն, ուրիշ մը՝ կոռուսի աճաքսիւրութիւն, ուրիշ մը՝ կասակեղութիւն (= խեղկատակութիւն) կամ ստախսութիւն և դասադաւանութիւն (= պօշոգազլըք), ուրիշ մը՝ բուն և դասադաւանութիւն (= անգործութիւն): Իրաւ որ գրքի և գրքի աշխատաւորներ պակաս չեն կրօնաւորներու մէջ, բայց մեծամասնութիւնը այդ յիշուածներէն կը կազմուի, որոնք ոչ միայն զուրկ են Սուրբ Գրոց գիտութենէ և քարոզելու և վարդապետելու շնորհներէն, այլ մանաւանդ կ'ըլլին խնտաւոր կը քննադատեն ու կը խծթեն բուն վարդապետները. — «Եւ այսպիսիքն ոչ միայն զրկեալ գտանին ի գրոց գիտութենէ, այլ և այլոց ի սոյն պարագելոցն դա՛ռն դատաւոր և հաւատարմ քննիչ բանից և բառիցն լինին, ոչ յօգուտն հայելով, այլ զկարգ բանիցն գիտելով» (Մեկն. Կրթ., Բ. տպ., 1896, եր. 11): Երբ կարճ կը խօսուի՝ երկարը կը գովեն. երկար խօսուած ատենն ալ կարճ և ազդուն կը փնտռեն: Էնչուրի կողմէն ալ երբ ապարդ բառիցն հանդիպին և ձկնորսացն խօսից, զնուրբն և զմանուածոյն և զբազմաքանդակն գովեն: Եւ դարձեալ՝ ընդդէմ նմին զգիւրաւորն և զտանց (խոր) բառիցն յարգեն և մեծարեն» (Նոյն անգ):

Յառաջարանին մէջ պատմուած այս իրադուրդները յարմար առիթներով չընտուած են Մեկնութեան մէջ: Դժուար է՛ հետեւցնել՝